

Полевікова, О.Б. Ф.Фрьобель: обґрунтування необхідності суспільного дошкільного виховання [Текст] / О.Б. Полевікова // Інтеграція сучасних освітніх систем Європи та світу в контексті впровадження педагогічних ідей Ф.Фрьобеля : матер. міжнар.наук.-прак.семінару, (м.Херсон, 22 березня 2012 р.) / Херсонський держ. ун-т. – Херсон, 2012. – С.10-12.

*Полевікова Ольга Борисівна,
доцент кафедри дошкільної освіти
Херсонського державного університету,
м.Херсон, Україна*

Ф.ФРЬОБЕЛЬ: ОБҐРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ СУСПІЛЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

На сучасному етапі в українській педагогічній науці актуалізуються дослідження у рамках порівняльної педагогіки, позаяк вони дають змогу вивчити, узагальнити та обґрунтувати науковий доробок зарубіжних учених і знайти можливості для його використання в сучасному українському освітньому полі. Такі дослідження корисні з огляду на те, що дозволяють на основі зіставлення визначити основні освітні тенденції і концепції; ознайомитися із практичними аспектами їхньої реалізації в різних країнах світу та визначити можливості їх апробації та використання в сучасній українській системі освіти.

Одним із класиків наукової системи про виховання та освіти дошкільників є Фрідріх Фрьобель – видатний німецький педагог, теоретик і практик дошкільного виховання, засновник першого у світі дитячого садка як виховного закладу, і письменник, який спрямовував свої вірші та пісні на виховання дітей. Його педагогічні погляди формувалися під впливом учень видатного чеського педагога-гуманіста Я.А.Коменського і швейцарського педагога-демократа Й.Г.Песталоцці [2, с.6].

Нами були проаналізовані архівні матеріали Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського, а також навчально-методичні посібники для фахівців дошкільної галузі освіти.

Тож нині ми маємо змогу зосередитись на думках відомого педагога стосовно організації суспільного дошкільного виховання.

Для гармонійного розвитку дітей, - писав Ф.Фрьобель, - наявність товариства однолітків є обов'язковою. Сім'я не може реалізувати цю вимогу, оскільки в родинному колі дитина знаходиться або в товаристві дорослих або в товаристві братів і сестер, старших чи молодших за віком, тобто, все ж нерівних їй [1, с.23].

Батьки часто намагаються усунути цю незручність, відшукуючи дітям товаришів – однолітків між дітьми своїх знайомих. Але мета ця рідко досягається цілком. По-перше, чим більш систематично і розумно батьки виховують своїх дітей, тим важче для них буває відшукати іншу сім'ю, куди б вони стали охоче відпускати їх, і не тому, щоб вони вважають інших дітей зіпсованими, а просто тому, що в іншій родині свої порядки, своя система; там дітям забороняють те, що вони дозволяють своїм і навпаки; словом, там вся обстановка може збити з пантелику їхніх дітей. До того ж, постійно перебуваючи в гостях, діти привчаються до постійних розваг, до безладного життя. Вони нудьгують під час занять, їх постійно тягне з дому. З іншого боку, діти часто ускладнюють життя дорослих тієї сім'ї, яку вони відвідують. Уся обстановка сім'ї пристосована до її членів, і всяке порушення цього порядку, часто повторюване, неприємно діє на настрої господарів. Для того, щоб товариство дітей нікому не заважало, необхідне і особливе просторе приміщення, і особлива загальна керівниця, яку заняття з присутніми дітьми не відволікали б від інших обов'язків, а навпаки були б її спеціальною справою.

Окрім того, незначне за кількістю товариство дітей буває не завжди корисним для своїх членів. Діти перейнятливі; маючи постійно перед очима одних і тих же небагатьох товаришів, вони копіюють їх і часто таким

наслідуванням набувають поганих звичок і нахилів. Коли дітей багато і коли вони доцільно зайняті і знаходяться під розумним наглядом, ця небезпека усувається. З двох дітей, що постійно грають разом, одна часто внаслідок свого характеру або більш високого ступеня розвитку володарює над іншою і таким чином розвиває в собі схильність до деспотизму, тим часом як інша звикає підкорятися чужій волі і помалу втрачає будь-яку ініціативу, будь-яку самостійність. У великому товаристві такий шкідливий вплив дітей один на одного обмежений. Слабких всюди і завжди більше, ніж сильних, а тому останні зустрічають відсіч в інстинктивному союзі перших [1, с.23-24].

Дитячий сад – це творіння Фрєобеля – поєднує в собі всі умови, необхідні для того, щоб, задовольняючи потреби дитини в спілкуванні з собі подібними, усунути ту шкоду, яку подібне спілкування нерідко приносить дітям, завдяки тій вразливості і сприйнятливості, якими відрізняється їх вік. Потреба людини в суспільстві лягла в основу його прогресу і чим далі, тим більше стає умовою його добробуту. Тільки поєднуючи свої сили, здібності та діючи заодно, люди можуть домогтися того, щоб кожному з них добре жилося. Це прагнення поєднуватися в товариство з метою охороняти себе від небезпек і гарантувати задоволення своїх потреб виявлялося в людях у найдавніші часи. Як заради блага всього людства, так і заради добробуту окремих товариств і кожного з його членів, ми повинні виховувати людину, як члена суспільства, і притому такого члена, який би не відділяв своїх особистих цілей від інтересів суспільства, а завжди і у всьому поєднував одних з іншими. Сім'я своєю обстановкою сприяє знищенню особистого егоїзму, протиставляючи йому сімейні інтереси. Як усі чесноти і пороки, так і сімейний егоїзм або його антагоніст – звичка цікавитися явищами, що відбуваються поза колом сім'ї і ставитися до них співчутливо, – обидва розвиваються вже в дитинстві. Увести в цю обстановку громадський елемент поряд із сімейним і привести ці обидва елементи в рівновагу, такою ідеєю керувався між іншим Фрєобель, засновуючи свої «дитячі сади». Ми живимо слова «між іншим» тому, що першим мотивом, який спонукав

Фрєобеля влаштувати такі заклади, було придбане на практиці переконання, що сама школа не досягає своїх цілей, тому що діти приходять до школи зовсім не підготовлені до навчання, або навіть просто до шкільної обстановки.

Необхідність систематичного, всебічного виховання дитини дошкільного віку стала для вченого зрозумілою, і з тієї хвилини, як він усвідомив її, Фрєобель покинув заняття зі школярами і присвятив всю свою діяльність дітям першого віку. Цей вік педагог поділив на два: перший - коли дитина не виходить з-під материнської опіки та з сімейного кола, і другий, під назвою «дитячий садок», починається з того дня, коли дитина усвідомлює своє я і вільно говорить; отримуючи дар слова, це знаряддя обміну думки з ближніми, дитина стає членом суспільства таких же людей у мініатюрі, як вона сама. Цей вік настає для більшості дітей у три роки. Отже, говорячи взагалі, діти повинні проводити в дитячому саду 4 роки, від 3 до 7. У сім років вони повинні приходити до школи, і тільки тоді, тобто на восьмому році, вже відвідувати уроки [1, с.26].

Представимо устрій дитячого саду згідно ідеї Фрєобеля.

Назва «дитячий садок» має двояке значення: з одного боку вона стосується нинішнього його устрою, який вимагає щоб діти проводили час переважно на відкритому повітрі, у саду, під безпосереднім впливом природи, з іншого боку значення його переносне і дає зрозуміти, що в цих закладах діти виховуються подібно рослинам, тобто тут за ними доглядають, стежать і піклуються подібно до того, як хороший садівник дбає про рослини свого саду, доставляючи їм все необхідне для їхнього правильного розвитку і усуваючи, по можливості, усілякий шкідливий для цього розвитку вплив.

Для «дитячого саду» необхідне просторе добре провітрюване приміщення, що складається, принаймні з двох кімнат, однієї зали для ігор під час несприятливої погоди, й іншої «робочої кімнати», заставленої розграфленими столами і лавками або стільцями по обидві сторони кожного столу. Всі ці меблі повинні бути пристосовані до росту дітей так, щоб, у разі

потреби, переставляти їх з місця на місце. У тій же кімнаті має бути шафа для посібників, матеріалу для занять і закінчених дитячих робіт. При цьому приміщенні бажано мати сад або, принаймні, великий чистий двір, обсаджений деревами, з альтанкою, в якій діти ховалися б від спеки і невеликого дощу. Тут повинні бути грядки, на яких діти повинні обробляти квіти та інші рослини. У залі мусить бути піаніно чи якийсь інший музичний інструмент, під звуки якого діти змогли б розучувати пісеньки.

Дитяча садівниця повинна так розподіляти заняття, щоб ручна праця, ігри, оповідання, змінюючи один одного, підтримували в дітях веселощі, бадьорість духу і увагу до того, що вони роблять. Зрозуміло, що між дітьми, які відвідують дитячий садок, не може не виявитися відмінностей у розвитку і силах. У першому віці не тільки рік життя приносить багато змін, але часто і кілька місяців. Не можна підводити під один рівень дітей від трьох до семи років. Розумна садівниця неодмінно об'єднає дітей в групи і здійснюватиме виховання диференційовано [1, с.28].

Таким чином, в умовах гуманізації та демократизації педагогічного процесу в дошкільних навчальних закладах актуальними є такі ідеї Ф.Фрєбеля як гуманне ставлення до дітей, розвивальний та демократичний характер виховання, врахування індивідуальності дитини та ін. До цієї пори дивує грандіозність його задумів у побудові основ педагогічної науки, які можна створити за умов своєрідного синтезу теорії пізнання, логіки, психології і дидактики. Величезний талантизм, розум і ерудицію Фрєбель спрямував на те, щоб закласти основи теорії навчання і виховання, взаємозв'язку знань і понять із віковими можливостями дитини.

Література:

1. Бобровская С.Л. Сущность системы Фрєбеля и применение ее в некоторых детских садах Германии (из путевых заметок). – М.: Тип. Грачева и К, 1872. – 89 с.

2. Борисова З. Фрідріх Фребель – засновник ідеї дитячого садка: (220 років від дня народження та 150 років від дня смерті) // Дошк. виховання. – 2002. – № 12. – С. 5-7.

3. Петухова Л.Є., Полєвікова О.Б., Співаковський О.В. На шляху до створення єдиного освітнього середовища Європи та світу // Печатное слово – Информационно-метод. журнал изд-ва ХГУ- 2010. Херсон, Выпуск 1(35). - С.3-5.